

Nr 164.

Av herr **Lindhagen m. fl.** om kolonisationsfrågans inriktande på rikets kolonisation.

Ett jordspörsmål, som icke förelåg vid 1924 års riksdag, är kolonisationsfrågan. Åtminstone har icke jordkommissionens uppfattning av densamma varit föremål för något uttalande. En expropriationslag för bildandet av nya jordbruk är endast ett föreslaget led i den av kommissionen ifrågasatta planläggningen. Bedömandet av expropriations behövlighet är också i viss mån beroende av det mål, man uppställer för sig.

Det torde vara tämligen ostridigt, att det icke är nog med egnahemsrörelsen. Den innefattar föga kolonisation i egentlig bemärkelse utan väsentligen uppstyckning av större egendomars odlade jord och förmedling av handel med färdiga småbruk. Den kan dessutom bistå företrädesvis endast dem, som förga över något kapital, den uttränger ofta i stället från uppehållet en del lantarbetare och den inlåter sig ej på problemet om den stora egendomens uppgift att skaffa livsmedel åt städerna och den icke jordbrukande befolkningen.

Ett uttryck för nödvändigheten att vidga programmet ligger i det allmänna ropet på utnyttjande i kolonisationssyfte av den förefintliga kronomarken och den ecklesiastika jorden. Kronojorden räcker dock icke långt, helst sedan den alltmer utskiftats till enskilde. Den ecklesiastika jorden är till läge och omfattning icke heller tillräcklig och dess utnyttjande kan likaledes företrädesvis bestå blott i uppdelning av odlad jord och utbrytning av färdiga småbruk. Jordkommissionen har hänvisat även till den ecklesiastika jorden såsom en utväg bland andra och detta var den enda framställning av kommissionen, om vilka alla ledamöterna enade sig. (Del IV: skrivelsen till justitieministern och sid. 159.)

Under striderna i norrlandsfrågan voro trävarubolagens och andra veder-sakares oavlätliga paroll, att den allmänna jorden ensam borde mottaga och tillgodose bekymren, vilket ock borde ske så, att den bortgavs till enskilde. »Den stora plundringen» av allmän jordegendom är en gammal historisk företeelse i svensk jordpolitik. För närvarande äro hänvisningarna till kronans och den ecklesiastika jorden lika enträgna. Det är de enskilda intressena, som tala och söka draga uppmärksamheten från de vida talrikare och, fränsett den ecklesiastika jorden, mänskligare kolonisationsmöjligheter, som den enskilda jorden erbjuder.

Såsom i jordkommissionens betänkande ur olika synpunkter utförligt motiverats, uppfordrar det nuvarande läget icke blott till Norrlands kolonisation, varmed officiellt menas kolonisation allenast å kronojord därstädes. Förhållandena påkalla i högsta grad rikets kolonisation och detta i all synnerhet

sedan emigrationsmöjligheterna alltmer minskas. Arbetslösheten och den oerhörda trängseln om uppehållena borde kunna öppna ögonen på vem som helst.

I insikt om denna nödvändighet och med beaktande på samma gång av svårigheterna har jordkommissionen därför föreslagit *en lagstiftning om en allmän nybyggesverksamhet i riket*. Förslaget har givits lagstiftningens form, därför att det vill höja frågan till dess rätta plan och tillägga varje arbetsför svensk medborgare, man eller kvinna, som saknar medel men är skicklig till jordbruk, en rättighet att erhålla statens bistånd för bildandet av nytt jordbruk, i den mån möjlighet därtill yppas. Oavsett detta rättsmoment är saken av så omfattande och aktuell betydelse, att den bör föras fram, såsom skett med många mindre angelägenheter, genom en lagstiftningsakt. Ett ytterligare skäl därtill är, att den enskilda jorden, för så vitt den befinner sig i bolags, spekulanter och större jordägares hand, måste lämna sin tribut till företaget.

I motiven och planläggningen till förslaget betonas bland annat vikten att finna någon väg till frihet för människorna mellan de två historiska systemen, statens omtanke eller personlig företagsamhet med dessas urartning, i förra fallet till tvång och i det senare till övergrepp. Det framhålles vikten av den egna kraftens utnyttjande å ena sidan samt behovet av personlig omvårdnad å den andra, så att icke ett blint öde i form av storgodsbildning, penningkapitalets koncentrerung eller liknande skickelser undanhåller menige man de primära förutsättningarna samt sålunda hindrar både vetenskapen, upplysningen och de moraliska krafterna att kunna verka.

Det hänvisas i övrigt till motiverna i motionen nr 162 och jordkommissionens betänkande (första betänkandet i del IV). För att nu kommissionens synpunkter icke må opåmint begravas i glömskan, tillåter jag mig att såsom bilaga till detta betänkande återgiva dess lagförslag i ämnet. Dettas innehåll belyser vad frågan gäller och gör det i större omfattning än de båda övriga förslagen från minoriteter inom kommissionen. Det hemställles,

att riksdagen ville *dels* uttala sig för att kolonisationsfrågan inriktas på rikets kolonisation och att detta bör ske genom en allmän av staten ledd nybyggesverksamhet och *dels* för ändamålet för egen del besluta eller hos Konungen begära en lagstiftning i huvudsaklig anslutning till grunderna för jordkommissionens förslag till lag om statsåtgärder för bildandet av nya jordbruk.

Stockholm den 22 januari 1925.

Carl Lindhagen.

I förestående yrkande instämman undertecknade:

S. Luterkort.

J. G. Walles.

A. Björkman.

Torsten Ström.

Carl Eriksson.

Billaga.**Förslag till lag
om statsatgärder för bildande av nya jordbruk.****Om begreppet jordbruk.**

1 §.

Med jordbruk enligt denna lag avses i främsta rummet jordbruk, vara enligt ortens förhållanden huvudsakligen kan försörjas en medelstor familj med eget arbete (större nybygge).

Till upprättandet av mindre jordbruk, än ovan sägs, skall bistånd enligt denna lag ock kunna lämnas, blott jordens odlande sker i sådan utsträckning, att jordbruk kan, till skillnad från plantering av täppa och mindre trädgårdsland, sägas äga rum (mindre nybygge).

Såsom jordbruk skall jämväl anses trädgårdsskötsel för frambringande av allmänt brukliga vegetabiliska födoämnen.

Om behörighet att erhålla bistånd.

2 §.

Arbetsför svensk medborgare, man eller kvinna, som önskar erhålla statens bistånd för bildandet av nytt jordbruk (nybygge) att idkas för egen räkning, må i den mån möjlighet därtill yppas, kunna tillhandahållas mark och ekonomiskt understöd under de förbehåll och i den ordning, denna lag stadgar.

3 §.

Rätt till bistånd enligt denna lag tillkommer i övrigt allenast den, som
1) saknar tillräckliga medel för ernående av det med lagen avsedda ändamålet, såsom i 49 § närmare omförmäles;

2) genom härkomst, praktik, håg eller eljest kan antagas vara skicklig att ägna sig åt mindre jordbruk; och må därvid, därest sökanden är gift eller trolivad, kunna tagas hänsyn jämväl till makens, makans eller den trolivades fallenhet därför.

4 §.

Den som på grund av födsel, varaktig bosättning eller eljest kan räkna viss trakt som sin hemort, äger företrädesrätt till bistånd för erhållande av nybygge i denna trakt.

Söka två eller flera behöriga personer samma nybygge, träffas avgörandet, efter vad som med hänsyn till deras personliga förhållanden kan prövas mest skäligt. Därvid bör hänsyn tagas ej blott till deras fallenhet för jordbruksarbete utan ock till olika grad av arbetslöshet, omfattningen av försörjningsplikt och andra ömmande omständigheter.

Om mark, som bör utläggas till nybygge.

5 §.

Vid utseende av mark till nybygge, skall, där omständigheterna medgiva det, tagas hänsyn till lägenhetens lämplighet, oavsett vem som äger marken. Har sökande på förhand anmält sig, bör ock fästas avseende å dennes personliga förhållanden och skäligen önskuingar.

Nybygge bör helst upptagas i närheten av bygd, invid kommunikationsled eller ort, där arbetsförtjänster i mån av behov kunna påräknas. I trakt, belägen avsides från bygd eller bestående jordbruk, bör om möjligt minst tre nybyggen anläggas i närheten av varandra.

6 §.

I främsta rummet bör, där förhållandena medgiva det, nybyggesanläggning avse upptagande av större nybygge. Till dylikt nybygge skall läggas fullt tillräcklig oodlad eller odlad jord, som med avseende å ortsförhållandena kan anses odlingsvärdig, samt, i mån av tillgång, även erforderlig ängs- och hagmark.

7 §.

Till större nybygge skall ock läggas skogsbördig mark för tillgodoseende av dess behov av bränsle samt virke till husbyggnader, reparationer, hässjor, stängsel, redskap och dylikt, därest detta enligt ortsförhållandena anses nödigt samt tillgång till sådan mark finnes å stamfastigheten.

Är virkesförrådet å tilldelat skogsområde så anlitat, att ur skogen ej under närmaste tiden kan årligen uttagas ett virkesbelopp, motsvarande vad den skogsareal, som tilldelats såsom husbehovsskog, beräknas kunna under uthålligt bruk avkasta, skall nybygget under alla förhållanden tilläggas rättighet att under erforderlig tid fylla bristen efter utsyning å tjänlig plats å fastighetens övriga skog, i den mån densamma med iakttagande av vad ovan stadgats därtill lämnar tillgång.

Anses med hänsyn till ortsförhållandena, nybyggets bärkraft eller huvudfastighetens intresse uppenbarligen lämpligare att med det förenas rätt för all framtid att å tjänlig plats på huvudfastighetens behållna skogsmark helt eller delvis taga det erforderliga skogsfånget, må sådan rätt kunna, i stället för marktilldelning, tilläggas nybygget.

Skogsfång, som ovan i andra och tredje styckena sägs, skall till omfånget noga bestämmas; och böra jämväl i övrigt föreskrifter meddelas, ägnade att förekomma tvist om skogsfångets uttagande.

8 §.

Till större nybygge skall läggas bete för de kreatur, som kunna vinterfödas å detsamma, i den mån sådant bete på grund av ortens förhållanden anses vara omistligt.

Finnes ej tillräckligt sådant bete å den inägojord i hag- eller skogsmark eller å den skogsbördiga mark, som tillägges nybygget, bör den erhålla felande bete genom ytterligare marktilldelning från huvudfastigheten eller betesrätt å dennas behållna skogsmark. I valet mellan marköverlåtelse eller betesrätt å huvudfastighetens mark skiljs efter omständigheterna med hänsyn till ortens sed, huvudfastighetens intresse och vad som är gagneligt och överkomligt för nybyggaren.

9 §.

Till större nybygge skall höra laga rätt till vattnet invid strand, som tilldelas nybygget.

Finnes å huvudfastigheten avsevärt vatten, skall nybyggaren berättigas att där till husbehov idka fiske, därest detta utan olägenhet kan ske samt nybygget ej genom tilldelad strandrätt tillgodosetts i berörda avseende. Nybyggets innehavare tillförsäkras lämpligt tillträde till strand för berörda rätts utövande. Ej må husbehovsfiske utövas till skada för åtgärder, som av jordägaren vidtagits till fiskets förbättrande.

10 §.

Till mindre nybygge, varom i 1 § andra stycket sägs, skall läggas odlingsvärd oodlad jord samt även ängs- och hagmark till den omfattning, som kan anses skäligen påkallad av ortsförhållandena och nybyggarens personliga behov. Oodlad jord må endast undantagsvis läggas till mindre nybygge.

Husbehovsskog, bete och husbehovsfiske, varom i 7, 8 och 9 §§ förmåles, bör ock tilldelas mindre nybygge på det sätt och i den utsträckning omständigheterna anses påkalla.

11 §.

Rätt till skogsfång, mulbete och fiske, vilken enligt 7 § andra och tredje styckena, 8 § andra stycket samt 9 § andra stycket förbehålles nybygge på annans mark, skall utan särskild in-teckning såsom servitut vila på den senare marken. Anteckning härom skall beträffande både den härskande och tjänande fastigheten ske uti de vid underrätten i orten förda lagfarts- och in-teckningsprotokoll samt fastighetsböcker. Ej må sådan servitutsrätt genom avtal upphävas utan Konungens tillstånd.

Det åligger jordkommissionen att hos rätten för vederbörlig anteckning göra anmälan om dylikt servituts tillkomst och upphörande.

12 §.

Ifrågakommer utbrytning av flera närliggande nybyggen, bör den till husbehovsskog avsedda marken eller väsentlig del därav avsättas till en för nybyggena gemensam skogsallmänning, där så lämpligen kan ske. Sådan allmänning förvaltas i den ordning, som varder särskilt stadgad.

13 §.

I de trakter av landet, där jordbruket enligt lag ansetts behöva icke blott husbehovsskog utan även stödskog, må, där för större nybygge behovet av husbehovsskog tilldelas i form av markområde, jämväl nödigt stödskogsområde utbrytas.

Dylika stödskogsområden förbliva i statens ägo och avsättas, på sätt särskilt varder stadgat, till stöd främst för större och mindre nybyggen, men kunna ock bilda kärnan till sockenallmänningar till förmån för sådana jordbruk, som sakna tillräckligt med skog eller bete.

14 §.

Konungen äger, i mån av behov och efter olika orters förhållanden, meddela särskilda föreskrifter rörande dels omfattningen av den odlings-

bara eller odlade jord samt ängs- och hagmark, som jämlikt 6 § och 10 § bör tilläggas nybygge, dels de tilldelningar av skog, bete eller fiske, som jämlikt 7—10 §§ kunna ifrågakomma, och dels den enligt 13 § medgivna utbrytningen av stödskog.

15 §.

För främjande av denna lags syfte samt förekommande av mellanhänders jordocker bör staten söka genom frivilligt avtal förvärva enskilda egendomar, när dylika stå till buds på förmånliga villkor och synnerligen lämpa sig för bildande av nya jordbruk.

Vid utnyttjandet av sådan fastighet, som ovan sägs, bör övervägas lämpligheten att, för bibehållande av storbruket med dess fördelar och utnyttjandet av ekonomibyggnaderna, upplåta egendomen till brukande åt någon kooperativ sammanslutning av sådana personer, som äro behöriga att erhålla bistånd enligt denna lag samt därom göra framställning.

Om nybygges utbrytning.

16 §.

Konungen äger med iakttagande av denna lag meddela allmänna föreskrifter rörande omfattningen av den jord, som inom visst län skall avstås, samt må ock giva närmare bestämmelser om nybygges utbrytning i viss trakt.

Erforderliga åtgärder i övrigt för bildandet av nybyggen enligt denna lag handhas av statsorganisationen för sociala jordfrågor.

17 §.

Jordkommissionen skrider till anskaffande av nybyggen inom olika orter i länet, i den mån på grund av skedd ansökan eller anmälan från jordkommitté, annan jordkommission eller centralstyrelsen eller eljest kända förhållanden efterfrågan efter nybygge förefinnes eller uppenbarligen är att inom närmast tiden emotse från länet eller andra trakter i landet.

Nybyggen kunna sålunda efter omständigheterna anskaffas antingen för att tillhandahållas nybyggare, som framdeles anmäla sig, eller ock efter föregående framställning av nybyggare.

18 §.

Jordkommissionen skall genom underhandling med jordägaren söka åvägabringa frivilligt avtal om enskild marks och servitutsrätts avstående i överensstämmelse med denna lags föreskrifter.

Kommissionen uppgör därvid, så vitt möjligt efter samråd med jordägaren, ett förslag, hur enligt kommissionens uppfattning nybygge lagligen och lämpligen bör utbrytas samt huruvida och till vilket belopp lösen bör erläggas för den jord jämte servitutsrätt, som skola åtfölja nybygget. Förslaget skall grundas på en sakkunnig besiktning å själva marken samt undersökning av dess verkliga beskaffenhet och ej allenast på kartor och skifteshandlingar.

Träffas frivillig överenskommelse, skall nybyggets område på kommissionens föranstaltande utbrytas genom laga lantmåteriförrättning. Vad i 35 och 36 §§ stadgas, länder härvid till efterrättelse.

19 §.

Kan, da fraga är om enskild mark, frivillig överenskommelse ej träffas om jords eller servitutsrätts avstående eller om löseskillingen, jmf. 25 § 3 mom., må jorden och servitutsrätt, utom i det fall, som i 15 § sägs, övertagas genom *frångårlösning* (expropriation).

Om skyldighet att avstå enskild mark.

20 §.

Beträffande skyldighet för enskild jordägare att för nybygges anläggning avstå erforderlig odlingsbar eller odlad jord skall, med iakttagande tillika av vad i 22 § stadgas, gälla följande:

1) *Odlingsbar jord* a fastighet, tillhörig bolag eller förening för ekonomisk verksamhet, skall avstås, såvida ej tjänliga åtgärder till jordens uppodlande vidtagits eller veterligen snart äro att förvänta.

Lag samma vare beträffande odlingsbar jord å fastighet, tillhörig enskild person, som ej är mantalsskriven å fastigheten eller å fastighet, som är i sambruk med densamma, samt uppenbarligen besitter fastigheten huvudsakligen för att tillgodogöra sig skogsavkastningen eller eljest i spekulationssyfte.

2) *Odlingsbar jord*, tillhörig annan enskild person än i 1 mom. andra stycket sägs, skall avstås, därest den fastighet, vartill jorden hörer, äger ett taxeringsvärde av minst 125,000 kronor och på samma gång en åkerareal av mer än 75 hektar, dock högst hälften av fastighetens odlingsbara jord. Vad sålunda stadgats medför ej rätt att tillita jord, för den händelse tjänliga åtgärder till jordens uppodlande vidtagits eller veterligen snart äro att förvänta.

Vad ovan sägs rörande taxeringsvärde och areal gäller sammanlagda taxeringsvärdet och arealen åkerjord å skilda fastigheter, som tillhöra samma ägare.

3) Oavsett vad i 2 mom. stadgas, må *odlingsbar jord*, tillhörande annan enskild person än i 1 mom. andra stycket sägs, jämväl avstås, då jorden i anseende till läge eller omfattning eller av annan anledning uppenbarligen ej kan antagas inom överskådlig tid bliva av fastighetens ägare uppodlad för att brukas med gårdens gamla inägor eller ingå i någon fastighetens klyvning mellan barn eller stärbhusdelägare.

Lag samma vare, om jord som nu sägs ligger i samhällighet med annan avsevärd odlingsmark, som behörigen skall upplåtas till nybygge och ej lämpligen kan ensam utbrytas, eller om jorden, såsom utgörande myr eller annan vattendränkt mark måste av tekniska skäl ingå i tillämnad torrläggning för nybyggesändamål av annan tillhörig, avsevärd del i den vattendränkta marken. I sådant fall skall fastighetens ägare dock vara berättigad påkalla, att vad på hans fastighet belöper i den samfälliga odlingsmarken eller i redan skiftad odlingsmark bibehålles vid hans fastighet mot erläggande av de på hans andel i marken belöpande omkostnaderna.

I de fall, som ovan i detta moment omförmälas, skall bröstarvinge till jordägaren samt, där fastigheten äges av stärbhus, delägare i detsamma hava efter arvsföljd företrädesrätt till nybygge å fastighetens berörda odlingsmark, enligt andra stycket dock under förutsättning, att jordägaren ej vill övertaga marken. Är sökande delägare i stärbhus må ock kunna

från fastigheten till nybygget läggas ytterligare odlingsmark, ängs- och hagmark samt skogsmark eller skogs- och betesrättigheter jämlikt denna lags bestämmelser, dock högst vad på hans arvslott kan antagas belöpa. I annat fall må sådan tilldelning mot jordägarens bestridande ej äga rum. Ansökan om rätt som nu sagts skall i god tid insändas till jordkommissionen. Anmäla sig två eller flera lika behöriga, vare lag som i 4 § andra stycket sägs.

4) Befinnes för de i 1 och 2 mom. avsedda fall erforderligt att till vinnande av lämpliga gränser någon mindre del av stamfastighetens *odlade jord* tillägges nybygget, må en sådan tilldelning ock kunna äga rum. Vanhävad åkerjord skall därvid i första hand anlitas.

5) *Odlad jord*, som enligt ortens förhållanden är att anse som synnerligen vanhävad, skall, oavsett vad ovan stadgats, avstås, såvida ej tjänliga åtgärder till vanhävdens avhjälpan vidtagits eller veterligen snart äro att förvänta.

Befinnes fastighet i huvudsakliga delar ligga i sådan vanhävd, som ovan sägs, skall skyldighet föreligga att avstå fastigheten i sin helhet.

6) Å fastighet, som i 1 och 2 mom. sägs, må, där tillgång till annan lämplig jord i orten ej finnes samt behovet är trängande, kunna tagas i anspråk även *odlad jord*, som ej är vanhävad, till ett omfång av högst 20 procent av den odlade jorden.

21 §.

Den, som är skyldig att för nybygges anläggning avstå oodlad eller odlad jord på sätt i 20 § sägs, är ock pliktig avstå ängs- och hagmark, husbehovsskog, bete, fiske och stödskog enligt 6—10 §§ och 13 § under de i nämnda paragrafer och 22 § givna förutsättningar.

22 §.

1) Skyldighet att avstå mark eller servitutsrätt enligt denna lag förligger ej, då huvudfastighetens jordbruk eller skogsbruk därigenom skulle synnerligen försvagas eller synnerligt inträng ske i följd av uppkommen svårighet i skötseln av jordbruket eller skogsbruket. Odlad jord må ej anlitas, därest ekonomibyggnaderna därigenom kunna anses bliva för stora i förhållande till den återstående arealen.

2) Har jord upplåtits på arrende, är arrendatorn ej skyldig avstå den under sådan omständighet, som i 1 mom. sägs, såvida ej arrendeavtalet tillkommit i uppenbar avsikt att kringgå denna lag.

3) Odlingsbar jord må ej tagas i anspråk, som uppenbarligen är behövlig för nödig utvidgning av angränsande å huvudfastigheten redan upptaget jordbruk.

4) Jord får ej heller tagas i anspråk, där den erfordras till tomt eller upplagsplats eller till stenbrott, grus-, ler- eller torvtag, utbyggning av vattenfall, fiske eller till annan dylik lägenhet eller ock kan anses behövlig för industriella anläggningar, som finnas å den fastighet, vartill jorden hör, eller i dess omedelbara grannskap.

23 §.

När särskilda omständigheter därtill föranleda, må Konungen meddela befrielse från skyldighet att avstå jord enligt denna lag.

Konungen må ock, i mån av behov, kunna meddela föreskrifter till ledning för tillämpningen av 22 § samt för bestämmandet av vilka lägenheter med iakttagande av denna lag böra lämpligen i första hand utväljas.

Om jordlösen vid tvångsavlösning.

24 §.

Lösen för jord eller servitutsrätt, som exproprieras, bestämmes efter det värde, vartill uti orten jord av ifrågavarande läge och beskaffenhet kan anses böra skäligen uppskattas med iakttagande dock tillika av de i 25 § givna föreskrifter. Till ledning för bestämmandet av berörda värde skall tjäna fastighetens taxeringsvärde.

Nagon förhöjning av beloppet må ej äga rum på grund av den konjunktur, som tillkommit på platsen genom statens ifrågavarande verksamhet. Ej heller må så ske av hänsyn därtill, att en viss äga förmenas såsom utbruten böra betinga högre lösen än som svarar mot dess storlek och beskaffenhet i förhållande till fastighetens hela taxeringsvärde.

25 §.

1) Odlingsbar mark ersättes efter det värde, som bör äsättas den utan hänsyn till det särskilda värde, vartill markens brukbarhet för odling kan uppskattas.

2) Växande skog, som enligt 7 § åtföljer jorden, ersättes med dess värde å rot efter den uppskattning, som för dylikt värde i orten i allmänhet gäller. Har jordägaren i sin självdeklaration för beskattning upptagit värdet å fastighetens skog på rot till lägre belopp, vare det senare gällande.

Ersättningen för rätt till skogsfång enligt 7 § skall utgå antingen genom en årlig avgift motsvarande skogsfångets årliga medelvärde eller ock med ett kapitalbelopp, beräknat till tjugu gånger värdet av nämnda årliga avgift, allt efter vad som befinnes lämpligast.

3) Har mark, som tillhör bolag eller ekonomisk förening eller sådan enskild person, som i 20 § 1 mom. andra stycket sägs, blivit av kronan genom avvittring eller storskifte donerad till landets uppodling och bebyggande eller av kronan givits till industriens och bergsbrukets understöd, och tjänar jorden ej numera det avsedda ändamålet, eller innehaves den utan kronans medgivande eljest ej under villkor, som fästs vid densamma, skall i den lösen för jord och servitutsrätter, som enligt denna lag bestämmes, ett avdrag av 25 procent äga rum. Vid värdesättning å mark, som ovan sägs, må även fästas skäligt avseende å de utgifter ägaren i verkligheten fått vidkännas för densammas förvärv och utnyttjande, och må lösen ej överskrida dessa utgifter, därest ej synnerliga skäl tala därför.

Vad ovan i detta moment stadgats, skall, såvitt avser förenämnda ägare, anses äga tillämpning beträffande donationerna till jordbruket på mark uti de fem norrländska länen samt Kopparbergs och Värmlands län samt i fråga om donationerna till industrien och bergsbruket på rekognitionsskogar och därav uppkomna hemman samt till bergsbrukets understöd anslagna skogar, därest ej av ägaren visas eller åtminstone göres sannolikt att mark, som skall upplåtas för nybygge, ej är av ovan sagd beskaffenhet.

Tvist rörande ovannämnda föreskrifters tillämplighet må inom två månader från det frivillig uppgörelse i övrigt träffats, eller från det avlösningförrättning enligt 38 § avslutits, instämmas till underrätten i den ort, där det till utbrytning avsedda nybygget eller större delen av det samma är beläget. Utan hinder av sådan tvist må dock nybyggets utbrytning fullföljas.

Konungen må, när särskilda omständigheter därtill föranleda, kunna för

visst fall medgiva lindring eller frikallelse från föreskrifterna om löseskillings belopp enligt detta moment.

4) Äro föranstaltningar vidtagna av jordägaren i uppenbart syfte att undgå eller försvåra jords eller servitutsrätts avstående enligt denna lag, skola dessa ej föranleda förhöjning av den jordägaren tillkommande ersättning.

5) Kan nybyggesanläggning anses giva huvudfastigheten ökat värde genom grannskapet av bofast befolkning eller tillgång på arbetskraft för skogsskötsel eller annat huvudfastighetens behov, skall å löseskillingen för jorden med tillbehör göras avdrag med ett belopp, motsvarande högst, vad staten enligt beräkning får utan gottgörelse vidkännas i omkostnader för nybyggets anläggning.

26 §.

Lider annan än jordens ägare intrång genom tvångsavlösningen, skall ersättning utgivas. Skadan bestämmes till det belopp, vartill förlusten skäligen må skattas. Är skadan av varaktig beskaffenhet, bestämmes ersättningen till visst belopp en gång för alla och utgår med tjugu gånger det belopp, vartill den årliga förlusten värderas.

Har jordägaren avtalat om nyttjanderätt till området eller del därav i uppenbart syfte att undgå eller försvåra jords eller servitutsrätts avstående enligt denna lag, skall ersättning ej utgå annat än för det fall, att den, till vilken nyttjanderätten upplåtits, å sin sida får anses hava varit i god tro. I nämnda händelse skall jordägaren i sista hand svara för ersättningen.

Om förfarandet vid tvångsavlösning.

27 §.

Bestrider jordägaren, att ifrågasatt, av Konungen ej förordnad avlösning av jord må enligt denna lag äga rum, eller kan därvid frivillig uppgörelse ej träffas rörande omfattningen eller läget av den mark och de servitutsrättigheter, som skola läggas till jordbruket, eller om lösen för det, som sålunda skall avstås, hänskjutes frågan, såvitt den är föremål för tvist, av jordkommissionen till avgörande genom förrättning på stället av en för ändamålet utsedd *avlösningsnämnd*.

Därest jordkommissionen och jordägaren ej förena sig om val av nämnd, skall denna bestå av tre personer, utsedda i den ordning 28 och 29 §§ stadga.

Rörande tvist om jordlösen för visst fall är i 25 § 3 mom. särskilt stadgat. Jordägare må ej göra invändning därom, att annan lägenhet i orten bort i stället för hans jord tillåtas eller att behovet jämlikt 20 § 6 mom. ej är trängande.

28 §.

För varje län utser Konungen för en tid av tre år två eller högst fyra lantmätare inom länet att på anmodan vara ordförande i avlösningsnämnd. Dylikt uppdrag kan återkallas.

Kommunalfullmäktige, eller, där sådana ej finnas, kommunalstämman inom varje kommun utse samtidigt med val av jordkommitté tillika tre högst fem personer att vara ledamöter i avlösningsnämnd. Till ledamot kan ock utses ledamot i jordkommitté.

Synerlig vikt bör läggas dära, att till ordförande och valda ledamöter i avlösningsnämnd utses allenast personer, män eller kvinnor, som äro kända för självständighet, oväld och socialt intresse.

Avgår ledamot under tiden för uppdraget, skall i mån av behov ny ledamot utses för den återstående tiden.

Jordkommissionen skall underrättas om valet.

29 §.

För verkställande av avlösningsförrättning äger jordkommissionen tillkalla den ordförande i avlösningsnämnd, vars resa till förrättningsstället med hänsyn till hans bostads belägenhet kan antagas medföra minsta kostnaden. Ställer sig kostnaden lika för två eller flera ordförande, äger kommissionen fritt val.

Den utsedde ordföranden tillkallar i ovan sagd ordning de två till förrättningsstället närmast boende kommunala ledamöterna inom den kommun, där fastigheten, från vilken avlösning skall äga rum, eller större delen av densamma är belägen. Inträffar för kommunal ledamot förfall, äger ordföranden på sätt ovan sägs tillkalla annan ledamot.

Har misstag ägt rum om ordförandes eller annan ledamots bostads närbelägenhet, utgör detta ej hinder för förrättningens företagande och avslutande. Någon klagan över förrättningen må på denna grund ej föras.

30 §.

Emot ledamot i nämnden gäller i jävsavseende i tillämpliga delar enahanda stadganden, som i 31 § skiftesstadgan föreskrivits beträffande förrättningsmän.

31 §.

Det åligger ordförande i nämnden att, i den mån årstiden lämpar sig därför, skyndsammast möjligt utsätta dag för förrättningen. Till denna kallas av honom även jordkommissionen och jordägaren genom särskilda kallelsebrev, som skola till dem med posten avsändas så tidigt, att kallelserna kunna komma dem tillhanda minst fjorton dagar före förrättningen. Ordföranden föranstaltar ock därom, att kungörelse angående dag och ställe för förrättningen minst fjorton dagar förut uppläses i kyrkan för den församling, där fastigheten är belägen, och införes i tidning inom orten. Kungörelsen skall tillika innehålla, att de, vilkas rätt är beroende av förrättningen, äga därvid tillstädeskomma och bevaka sin rätt.

Genom jordkommissionens försorg skall ordföranden tillställas gravationsbevis rörande fastigheten. Besväras densamma av sökt eller beviljad inteckning för fordran eller för rätt till avkomst eller annan förmån eller kan fastigheten enligt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för fordran eller annan rätt, som nyss är sagd, skola innehavare av sådan fordran eller rätt, om de äro kända och inom riket boende, underrättas om förrättningen genom särskilda kallelsebrev, enligt vad om kallelsebrevs avsändande till jordkommissionen och jordägaren är stadgat.

32 §.

Jordkommissionen gör hos domaren i orten anmälan om förrättningen. Anteckning härom skall ske i inteckningsprotokollet å nästa rättegångsdag under lagtima ting, så ock i inteckningsboken.

33 §.

Förrättning, verkställd av avlösningsnämnd, är att anse som laga lantmäteriförrättning.

Ordföranden i nämnden är för sina åtgärder och beslut underkastad tjänstemannaansvar. Annan ledamot i nämnden skall, innan han vid avlösningsförrättning får biträda, inför länsstyrelsen eller närmaste domstol avlägga enahanda ed, som i 21 § skiftesstadgan är stadgat för gode män vid lantmäteriförrättning. Vid början av varje förrättning skall ordföranden inför nämnden samt tillstädeskomna sakägare uppläsa 24, 25 och 26 §§, 27 § första stycket samt 28 § tredje stycket i denna lag.

34 §.

Stanna förrättningsmännen i olika meningar, gäller vad de flesta säga. Har var sin mening, gäller, om de kunna jämkas till varandra, den mening, som efter jämkning finnes hava erhållit de flesta rösterna, men i annat fall vad ordföranden säger.

35 §.

Jorden skall vid förrättningen utbrytas genom ägostyckning, därest denna ej för visst fall anses böra utgöra avsondrad lägenhet. Härom gäller i tillämpliga delar vad i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring sägs.

Ordföranden skall, där jordavsöndring äger rum, avfatta området å karta, så beskaffad, som i 21 § första stycket i förenämnda lag sägs, där ej sådan karta ändå finnes tillgänglig. Honom åligger ock att upprätta noggrann beskrivning över områdets storlek och gränser samt ägornas olika beskaffenhet. Denna beskrivning intages i förrättningsprotokollet.

36 §.

Ägorna till nybygge böra, så vitt ske kan, läggas i ett sammanhang. I varje fall må antalet skiften, som enligt gällande föreskrifter få läggas till en fastighet, ej överskridas i annan händelse än då sådant finnes erforderligt för ett rätt iakttagande av denna lags bestämmelser.

37 §.

Kostnaden för avlösningsförrättning gäldas i första hand av staten. Har jordägarens påstående, som föranlett förrättningen, blivit ogillat, skall kostnaden i sista hand stanna på jordägaren med undantag av kostnaden för jordkommissionens förundersökning och inställelse. Godkännes nämnda påstående, äger jordägaren bekomma gottgörelse av staten för sina utgifter. Har jordägaren och jordkommissionen å omse sidor tappat eller finnes saken hava varit tvivelaktig, skall jordägaren vidkännas sina egna utgifter men staten ensam kostnaden i övrigt.

Härom äger avlösningsnämnden ock träffa avgörande.

38 §.

Förrättningen avslutas med tillkännagivande, att rättsägare, som är missnöjd med förrättningen, äger att fullfölja talan däremot på sätt i 39 § sägs. Avskrift av det vid förrättningen förda protokoll skall vid förrättningens avslutande eller ock å därvid bestämd dag inom trettio dagar efter

förrättningen överlämnas till någon i orten boende person, som av rättsägarna utses att mottaga den. Avskriften skall vara hos honom tillgänglig för en var, som åstundar att granska eller avskriva den.

39 §.

Över avlösningsnämndens beslut i frågan, huruvida den ifrågavarande avlösningen av jord må lagligen äga rum eller beträffande omfattningen eller läget av den mark jämte servitutsrätter, som skola läggas till nybygget, må besvär anföras hos Konungen i jordbruksdepartementet. Besvären, ställda till Konungen, skola inom trettio dagar från det förrättningen förklarats avslutad, enligt vad i 38 § sägs, ingivas eller insändas med posten till jordkommissionen, som med eget utlåtande skyndsamt överlämnar dem till departementet.

I fråga om nämndens beslut om lösen för det, som skall avstås, samt om gäldandet av kostnaden för avlösningsförrättningen må klagan icke föras.

Är rättsägare missnöjd med förrättningen, i vad den avser områdets mantalssättning eller utstakning, eller förmenar någon, att förrättningsman ej blivit i laga ordning förordnad eller varit jävig eller att förrättningen eljest ej i föreskriven ordning tillkommit, må, utom för den i 29 § tredje stycket omnämnda händelsen, talan fullföljas hos ägodelningsrätten genom besvär. Dessa skola ingivas eller insändas med posten till ordföranden i ägodelningsrätten inom sextio dagar från det förrättningen förklarats avslutad enligt vad i 38 § sägs.

I fråga om rättegången vid ägodelningsrätten samt besvär över rättsens beslut skall gälla, vad angående klagan över avslutat laga skifte är stadgat.¹

40 §.

Kostnaden för klagan över avlösningsförrättning gäldas efter de grunder som i 37 § föreskrivits beträffande kostnaden för nämnda förrättning.

41 §.

Det åligger jordkommissionen att inom nittio dagar efter det beslutet om avlösningen vunnit laga kraft hos länsstyrelsen nedsätta den bestämda löseskillingen.

Vid nedsättningen ingiver kommissionen till länsstyrelsen gravationsbevis rörande fastigheten, beslutet i ärendet samt bevis, att och när det vunnit laga kraft, ävensom, då jordavsöndring ägt rum, karta över området.

Löseskillingen skall av länsstyrelsen ofördröjligen insättas i bankinrättning för att där inestå mot ränta.

42 §.

Har det avlösta nybygget ansetts böra utgöra avsöndrad lägenhet, meddelar länsstyrelsen fastställelse å avsöndringen utan hinder därav, att avhandling rörande områdets överlåtande icke upprättats eller ingivits. Vid ärendets prövning har länsstyrelsen att så förfara, som vore området av jordägaren avsöndrat och, där till områdets avsöndrande erfordrats särskilt tillstånd, sådant vore sökt.

Ej må vad i 20 § 4 mom. i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring stadgas utgöra hinder för fastställelse

¹ Tre andra alternativ till lydelse av 39 § utformade i not till motiveringen sid. 126.

av avlöst områdes avskiljande från fastighet, vilken innehaves såsom fideikommiss.

43 §.

Då beslutet om fastställelsen vunnit laga kraft, är områdets avlösning fullbordad. Är fråga om ägostyckning, har ägodelningsrättens ordförande att ofördröjligen om beslutet underrätta länsstyrelsen och jordkommissionen. Gäller frågan jordavsöndring, skall länsstyrelsen om beslutet ofördröjligen göra anmälan hos domaren och jordkommissionen.

44 §.

Avlöst område övergår till ny ägare fritt från rätt till avkomst eller annan förmån, varom i 31 § andra stycket sägs. Angående avlöst områdes befriande från ansvar för gäld, som i huvudfastigheten blivit in-tecknad, stadgas i 24 och 36 §§ in-teckningsförordningen.

45 §.

Sedan beslut, som i 43 § sägs, vunnit laga kraft, utbetalar länsstyrelsen löseskillingen jämte därå upplupen ränta till den, som därtill är berättigad.

Häftar fastigheten för fordran eller annan rätt enligt vad i 31 § andra stycket sägs, äga stadgandena om fördelning hos överexekutor av köpeskillning för utmätningsvis såld fast egendom motsvarande tillämpning. Sammanträde för fördelningen hålles, så snart ske kan. Kallelse till sammanträdet skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut med posten sändas till jordägaren och kända innehavare av fordran eller annan rätt, som nu är sagd, samt, om innehavare är okänd, införas i allmänna tidningarna och inom orten.

Innehaves fastigheten som fideikommiss, håller länsstyrelsen den innehavaren tillkommande ersättningen inne, till dess Konungen förordnat, huru därmed skall förfaras.

Utfaller vid fördelning, som nyss är sagd, likvid å in-tecknings huvudstol, åligger länsstyrelsen att därom, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan hos domaren samt tillika insända fördelningslängden.

46 §.

Vill sökande, på vilkens begäran förfarande för anskaffande av ny bygge inlets, frånga sin ansökan, är han därtill berättigad före det jordkommissionens förundersökning ägt rum.

Efter förundersökningen skall han delgivas resultatet samt, därest han vill bibehållas vid sitt anspråk, vara skyldig underteckna en förbindelse att övertaga nybygget på de huvudsakliga villkor, som framgått ur undersökningen. Har genom avlösningsnämndens beslut eller i följd av klagan över detsamma föreskrivits ändringar till avsevärd nackdel för sökanden, är denne ock berättigad frånträda sitt anspråk. I annan händelse är sökanden bunden vid sin förbindelse, där ej jordkommissionen av särskilda skäl finner anledning befria honom därifrån.

Fullföljer jordkommissionen nybyggets åstadkommande, oavsett godtaggen återkallelse, vidtager kommissionen åtgärder för att erhålla annan nybyggare. Kommissionen är ock berättigad överlåta nybygget till den kommun, inom vilken nybygget är beläget, för att av kommunen användas till nybyggesändamål.

47 §.

Har mark för bildande av nytt jordbruk förvärvats genom frivilligt avtal mellan jordägaren och någon, åt vilken enligt denna lag kan tillhandahållas mark och ekonomiskt understöd, skall sådant avtal, därest förvärvaren vill tillgodogjuta denna lags förmåner, underställas jordkommissionen och vinna dess godkännande.

Befinnes platsen väl lämpa sig för bildandet av större nybygge, må avtalet ej fastställas med mindre kommissionen finner, att avtalet fyller de krav i avseende å tilldelning av jord och servitutsrätt, som i denna lag föreskrives för sådant nybygge, eller ock rättelse i sådant syfte sker.

48 §.

Besväras den egendom, varifrån nybygge enligt 18 eller 47 § frivilligt utbrytes, av sökt eller beviljad inteckning för fordran eller för rätt till avkomst eller annan förmån eller kan egendomen enligt 11 kap. 2 § i jordabalken i ägarens hand häfta för fordran eller annan rätt, som nyss är sagd, skall jämväl tagas under omprövning, huruvida åtgärder böra genom jordkommissionens försorg vidtagas för det utbrutna jordbrukets befriande från betalningsansvar för dylik gäld eller från rätt till avkomst eller annan förmån, därest nybyggaren sådant önskar och skriftligen ikläder sig ansvar för de på honom belöpande omkostnaderna därför.

Kan denna sak ej ordnas på frivillighetens väg, skall avlösningsförrättning hållas och med löseskillingen förfaras, såsom om avlösning enligt denna lag stadgas.

Vid nämnda förrättning prövas dock allenast, huruvida den köpeskillning, som avtalats, blivit till förfång för inteckningshavare bestämd till lägre belopp än med iakttagande av denna lags bestämmelser bort ske. Finner avlösningsnämnden så vara förhållandet, äger nämnden föreskriva en förhöjd lösen utöver den avtalade köpeskillingen intill högst det belopp, som enligt denna lag kan utgå, i den mån detta för iakttagande av inteckningshavares rätt kan befinnas erforderligt och av dem vid förrättningen påkallas. Över nämndens beslut må klagan ej föras.

Vill den nya jordbrukaren ej godkänna nämndens beslut om förhöjd köpeskillning, varder frågan om det överlåtna jordbrukets befrielse från ansvar för gäld eller rätt till avkomst eller annan förmån förfallen, och skall han, i det fall, som i 47 § sägs, i alla fall vidkännas kostnaden för förrättningen.

Om ekonomiskt understöd.

49 §.

Vid utseende, iordningställande och upplåtelse av nybygge skall, utöver vad redan stadgats, synnerlig omtanke ägnas däråt, att ändamålet kommer att äga bestånd och jordbrukaren blir i tillfälle att reda sig å sitt jordbruk med åtföljande omkostnader.

De utgifter, till vilka sökanden enligt 3 § skall sakna tillräckliga medel för att erhålla rätt till bistånd enligt denna lag, äro följande, nämligen omkostnaderna för:

- 1) själva markens förvärvande;
- 2) oundgängliga efter verkliga behovet avpassade åbyggnader;

3) oodlad jords odling och vanhävdad åkerjords förbättring i tillräcklig omfattning;

4) nödig och framkomlig utfartsväg;

5) nödiga inventarier;

6) organisationsutgifterna för det nya jordbrukets åvägabringande, i den mån de ej skola stanna å staten;

7) nödortfigt uppehälle och andra personliga utgifter för den tid, som nybyggaren nödgas avstå från andra sysselsättningar för det nya jordbrukets upprättande och avvakta tillräcklig avkastning av detsamma;

8) anskaffande av erforderligt rörelsekapital därutöver åtminstone under de två första åren, under vilka sådd och skörd äga rum.

Är ej uppenbart eller känt, att sökanden saknar tillräckliga egna medel, på sätt ovan sägs, må honom kunna avfordras skriftlig försäkran på heder och samvete, att eller i vad mån han saknar dylika medel.

50 §.

Den, som enligt denna lag tilldelas nybygge, må kunna, i den mån nybyggaren saknar tillräckliga egna medel för de i 49 § omnämnda utgifter, få bristen i sina omkostnader för de i sagda paragraf punkt 1—6 omnämnda ändamål utfyllt genom statslån med lång amorteringstid och i möjligaste mån låg ränta. Om villkoren för sådant lån och sättet för dess utbetalande är särskilt stadgat.

Det åligger jordkommissionen att skyndsamt ordna lånet för nybyggaren.

51 §.

Staten bör i erforderliga fall vidtaga åtgärder för markens första istånd-sättande för jordbruk genom dikning, någon lämplig odling eller annorledes samt för dess förseende med nödiga byggnader jämte utfartsväg. I vad mån och på vilka villkor detta skall ske ävensom beträffande nybyggarens befrivelse under viss tid från lega enligt 53 §, därom varder särskilt stadgat.

Nybyggaren skall, i den mån han saknar annan sysselsättning, äger förmåga därtill och själv önskar det, framför andra mot gottgörelse sysselsättas å sitt nybygge med sådant arbete, som ovan sägs.

Om nybygges överlåtelse.

52 §.

Nybygge, som utbrutits enligt denna lag, blir statens egendom (kronojord). Det överlåtes av staten till nybyggare på arrende eller till fritt förfogande i den ordning nedan sägs.

53 §.

Vid nybygges första upplåtande bestämmes det värde, efter vilket lega och köpeskilling skola utgå. Detta värde skall utgöra sammanlagda beloppet av *dels* värdet av allmän mark med tillbehör, uppskattade högst efter de i 24 och 25 §§ angivna beräkningsgrunder, eller, då fråga är om enskild mark, den lösen, som av staten erlagts för jorden jämte servitutsrätter, och *dels* de utgifter, som bekostats för åbyggnaders uppförande genom statens försorg samt, i den mån dessa uppförts av nybyggaren, de till honom av staten för ändamålet tillhandahållna lånemedel.

54 §.

Mark och servitutsrätt, varför jämlikt 25 § 3 mom. skall beräknas ett avdrag av 25 procent å lösenbeloppet, åsättas vid värdering enligt 53 § nämnda belopp såsom värde utan berörda avdrag.

Den del av lega eller köpeskilling, som i följd härav utgår utan att ersättning därför av staten lämnats jordägaren, skall avsättas som bidrag till statens utgifter enligt 55 § eller eljest för nybyggens anskaffande åt obe-
medlade.

55 §.

Befinnes det värde, som jämlikt denna lag åsättes ett nybygge, uppenbarligen vara för högt för att nybygget skall, med hänsyn jämväl till nybyggarens övriga utgifter, kunna lämna dräglig avkastning till beloppets förräntning och amortering under stadgad tid samt en medelstor familjs uppehälle, skall värdet nedsättas till vad för nybygget och dess innehavare kan anses överkomligt. Därvid må även tagas tillbörlig hänsyn till nybyggarens personliga förhållanden i övrigt. Den förlust, som härigenom uppkommer för staten, gottgöres i den ordning särskilt kan varda stadgat.

Jordkommissionen åligger att för varje fall sorgfälligt pröva denna angelägenhet. Anses nedsättning böra äga rum överlämnas förslaget till centralstyrelsen, som med eget utlåtande underställer det Konungens prövning.

56 §.

Nybygge skall, intill dettas uppodling och bebyggande i skälig omfattning ägt rum, snarast möjligt av jordkommissionen överlåtas å godtagen nybyggare med arrenderätt.

Såsom villkor för arrendet skall i tillämpliga delar huvudsakligen gälla de i lagen den 29 juni 1909 om arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarna stadgade bestämmelser. I övrigt gäller i tillämpliga delar allmänna arrendelagen. Härvid skola dock följande bestämmelser tillika iakttagas:

1. Såsom årlig lega erlägges viss procent av nybyggets enligt 53, 54 och 55 §§ bestämda värde. Denna procent, som kan växla efter penningekonjunkturerna, bestämmes i den ordning särskilt stadgas för en tid av fem år, dock högst till 5 procent.

2. Arrendator åligger att verkställa odling i skälig omfattning efter jordens beskaffenhet, ortens förhållanden och hans personliga omständigheter samt uppföra och inreda nödiga byggnader, i den mån sådant på honom ankommer.

3. Arrendator är berättigad att vid upplåtelsestids slut erhålla företrädesrätt till ny upplåtelse på i tillämpliga delar oförändrade villkor.

I överensstämmelse med ovan stadgade grunder upprättas genom jordkommissionens försorg arrendekontrakt, vars närmare innehåll bestämmes av centralstyrelsen.

57 §.

Anmäles av jordkommitté eller varder eljest kunnigt, att nybygge inom fem år från arrendeupplåtelsen icke i avsevärd mån uppodlats eller byggts, må jordkommissionen låta besiktiga nybygget samt, där omständigheterna därtill föranleda, förelägga nybyggaren att inom viss tillräcklig tid eller periodvis fullgöra sin odlings- och byggnadsskyldighet enligt 56 § 2 mom.

För ett sådant föreläggande må Konungen med hänsyn till skilda förhållanden meddela särskilda föreskrifter.

58 §.

Nybyggare, som innehar nybygge på arrende, äger att när som helst hos jordkommissionen skriftligen begära fri förfoganderätt över nybygget under förutsättning, att det skäligen uppodlats och bebyggt, på sätt i 56 § 2 mom. sägs. Denna förfoganderätt tilldelas i den form, som om överlåtelse av kronojord för jordbruksändamål är stadgat.

Äro förhållandena å nybygget ej kända, låter kommissionen ofördröjligen anställa besiktning till utrönande, huruvida inlösen må äga rum. Bifalles ansökningen, upprättas genom kommissionens försorg köpekontrakt enligt formulär, som fastställs av centralstyrelsen.

59 §.

Nybygges överlåtelse med äganderätt medför ej rätt för ägaren att själv bruka eller till annan överlåta fastigheten för annat ändamål än det, som avsetts med dess bildande nämligen idkande av jordbruk. Detta förbehåll i äganderätten är oförytterligt. Om den rätt, med vilken dylik jordbruksfastighet innehaves, skall på jordkommissionens anmälan anteckning ske i fastighetsregistret samt de vid rätten förda lagfartsprotokoll och lagfartsböcker.

Brukas eller överlåtes fastighet i strid mot vad sålunda stadgas, skall fastighetens innehavare anses såsom sådan obehörig ägare till densamma, varom förmåles i lagen angående rätt att förvärva och besitta fast egendom samt förty kunna avhändas fastigheten i den ordning, som i nämnda lag stadgas.

Från vad sålunda stadgats kan Konungen, när särskilda skäl därför föreligga, meddela befrielse.

Särskilda bestämmelser.

60 §.

Ej må någon, som redan äger annat jordbruk, berättigas att förvärva nybygge, där ej jordkommissionen på grund av särskilda omständigheter medger det.

Med en medelstor familj avses enligt denna lag en familj på sex personer.

61 §.

Nybyggare är berättigad att på begäran genom jordkommissionens förmedling eller eljest erhålla kostnadsfritt sakkunnigt bistånd för upprättande av odlingsplan samt råd i övrigt rörande jordbruket.

62 §.

Jordägaren må ej vägra tillträde till sin egendom för undersökningar med anledning av denna lag. Skada å växande gröda och skog må dock ej förövas. Kan den ej undvikas, skall ersättning lämnas.

63 §.

Sedan ägaren till den jord, vars avstående ifrågasättes, delgivits därom framställt yrkande, må frågans fullföljande ej förhindras därav, att jorden övergår till annan ägare eller utarrenderas.

64 §.

Organisationsutgifterna för statens verksamhet enligt denna lag bestri-
das av staten.

65 §.

Erforderliga föreskrifter i övrigt, utöver vad denna lag innehåller, med-
delas av Konungen.

Provisoriska stadganden.

66 §.

Till enskild mark enligt denna lag räknas även fideikommiss i jordeg-
dom. Intill dess frågan om upphävande av dylik egendoms fideikommiss-
natur blivit slutligen avgjord, skall av den genom frivilliga avtal eller
tvångsavlösning bestämda löseskillingen för jordbruksområden, som utbru-
tits från fideikommiss, tjugu procent avsättas och av staten förvaltas för
att efter nämnda avgörande eventuellt användas till statsförvärv av jord
för bildande av nya jordbruk. Vad sålunda stadgats gälle ock utbrytning
av tomtmark.

67 §.

Denna lag äger tills vidare ej tillämpning.

1) å kommuus fastighet, allmänning inbegripet, och ej heller å fastighet,
tillhörig köping, municipalsamhälle eller stiftelse,

2) å stads område eller å område varå byggnadsstadgan för rikets städer
gäller.

Denna lag träder i kraft den — — —.
